

NUTTEN

‘We moeten alles benutten voor een betere marge’

Bijna achttien jaar is Roel van den Hengel nu boer in het oosten van Duitsland. Hij kocht er als jonge ondernemer een bedrijf met 300 koeien. Nu melkt hij er 1700 en is volgens hem de tijd gekomen om te werken aan het optimaliseren van het bedrijf en de marge op de productie van melk. Koecomfort en fokkerij spelen daarbij een hoofdrol.

TEKST WICHERT KOOPMAN

‘De stallen zaten de laatste jaren wel wat vol’, constateert melkveehouder Roel van den Hengel met het nodige gevoel voor understatement. Binnen de gebouwen die er grotendeels al stonden toen hij in 2005 zijn boerderij in het oosten van Duitsland kocht, was de veestapel gegroeid van 300 naar 1200 koeien. ‘De technische resultaten waren daardoor zeker niet optimaal’, verklaart hij. ‘Zo lag het vervangingspercentage de laatste jaren rond de 35 procent. En ook in de productie lieten de koeien niet zien wat ze konden.’ Van den Hengel, die werd geboren op een melkvee- en varkensbedrijf in het Brabantse Oss, boert samen met zijn Duitse vrouw Isabel in het dorpje Wermsdorf, tus-

sen de steden Leipzig en Dresden in het diepe zuidoosten van Duitsland. ‘In de winter is het hier 5 graden kouder dan in Nederland, in de zomer 5 graden warmer. En in de zomer is het hier vaak ook nog eens erg droog. Over de afgelopen tien jaar viel er gemiddeld slechts 650 mm neerslag’, duidt hij de klimatologische uitdagingen waar hij als melkveehouder voor staat.

Koeien gaan lactatie langer mee

Bij het ontwerp van een nieuwe stal voor de melkkoeien is met dit landklimaat nadrukkelijk rekening gehouden. Zo is het dak geïsoleerd en voorzien van een open nok van wel zes meter breed om genoeg uitlaat voor warme

BEDRIJFSPROFIEL

naam	Milchhof Kötitz
eigenaren	Roel en Isabel van den Hengel
aantal medewerkers	22 tot 25
veestapel	1700 melk- en kalfkoeien, 1500 stuks jongvee (vanaf 4 mnd. op twee jongveelocaties)
productie	35 kg melk per koe per dag met 4,1% vet en 3,6% eiwit
grond	400 ha gras, mais, luzerne en diverse granen
neventakken	biogasinstallatie, zonnepanelen

houden altijd wel een stuk lager, omdat de voeropname in hete perioden onder druk staat', vertelt hij. Het vervangingspercentage is inmiddels gedaald tot 22 procent. Van den Hengel gaat ervan uit dat de koeien in de nieuwe stal zomaar een lactatie langer mee zullen gaan. 'Genetisch hebben ze dat zeker in zich. Het kwam er door de omstandigheden de laatste jaren alleen nog niet uit', verklaart hij.

Grote buitenmelker vraagt strakke uiers

Sinds kort zijn de koeien op Milchhof Kötitz ook voorzien van een sensor voor onder andere activiteitsmeting en locatiebepaling. De veehouder hoopt hiermee onder andere meer grip te krijgen op de vruchtbaarheid van de veestapel en de resultaten verder te verbeteren. Bij het bekappen van zijn koeien komt de veehouder zo heel af en toe nog wel eens een pikzwarte klauw tegen. Het is een overblijfsel van het Schwarzbuntes Milchrind der DDR (SMR-ras), het traditionele Oost-Duitse runderras dat in 2005 op het bedrijf rondliep toen Van den Hengel het kocht.

Aanvankelijk kruiste de emigrant de kleine, wat beknopte dieren met holsteinstieren. Later experimenteerde hij daarnaast een tijdje met rassen als jersey, montbéliarde en Scandinavisch roodbont. Dit experiment kreeg echter geen vervolg. 'De uiers van de kruislingen waren niet altijd geschikt voor ons melksysteem', verklaart Van den Hengel deze beslissing.

De koeien worden op Milchhof Kötitz sinds 2015 gemolken in een 60-stands buitenmelker, waarin twee medewerkers – de een behandelt voor, de ander sluit aan – rond de 300 koeien per uur melken. Aansluiten gaat razendsnel volgens de 'Mexicaanse methode', dat wil

lucht te realiseren in de 70 meter brede opstelling van twaalf rijen boxen en twee voergangen. Onder deze nok is een tweede dak gebouwd om inslag van regen te voorkomen. In de open zijwanden van de nieuwe stal zijn ventilatoren geplaatst die verse lucht van buiten naar binnen blazen en zo een vorm van overdruk creëren, waardoor de afgewerkte stallucht vanzelf naar buiten wordt geblazen. Inmiddels hebben de koeien op Milchhof Kötitz alle ruimte door de bouw van de ruime nieuwe stal met 850 plaatsen. Bij de keuzes voor de inrichting en het ontwerp is veel aandacht besteed aan het comfort voor de koeien. Zo is gekozen voor diepstrooiselboxen die worden gevuld met een mengsel van kalk, water en stro. 'Deze boxvullig geeft niet alleen veel ligcomfort aan de koeien, wat je in de boxen strooit komt uiteindelijk ook in de mest en zorgt daarmee voor de aanvoer van extra organische stof', verklaart Van den Hengel deze keuze.

Alle mest uit de nieuwe stal wordt afgeschoven in drie verzamelkanalen die met elkaar in verbinding staan en de mest rechtstreeks transporteren naar de mestvergister. 'Ja, de laatste jaren was de huisvesting echt de beperkende factor voor de prestaties van de koeien', constateert de veehouder nu. 'We zien de productie nog steeds een beetje verder stijgen. Op dit moment ligt die bij drie maal daags melken rond de 35 kg melk per koe per dag met rond de 4,1% vet en 3,6% eiwit. In de zomer zijn de ge-

zeggen met vier tepelbekers tegelijk. 'Niet alle uiers zijn daarvoor geschikt', legt de veehouder uit. De ervaringen met kruisen hebben er wel voor gezorgd dat Van den Hengel in het fokdoel sterker de nadruk is gaan leggen op kenmerken die rechtstreeks gekoppeld zijn aan levensduur. 'Om te blijven lopen moeten koeien goede benen hebben en een strakke uier. Ze moeten bovendien beschikken over goede gezondheidskenmerken', legt hij uit. Binnen de productievererving let de veehouder sterk op de gehalten. 'We gebruiken geen stieren die het vet- of eiwitpercentage verlagen', verklaart hij. 'Water produceren heeft weinig zin.'

Ook selectie op A2A2 en voerefficiëntie

De laatste jaren gebruikt de veehouder bovendien enkel nog stieren die de A2A2-variant van het bèta-caseïne-eiwit vererven. 'We doen nu in de vermarktning nog niks met A2A2-melk, maar mocht er in de toekomst vraag naar deze speciale melkstream ontstaan, dan biedt dat ons een kans om ons van anderen te onderscheiden. We kunnen deze eigenschap nu heel gemakkelijk meenemen, zonder toe te geven op fokwaarden voor andere

kenmerken', legt hij uit. 'Er is ruim voldoende aanbod van A2A2-stieren. Dus waarom zouden we het dan niet meenemen in de selectie?'

Een kenmerk dat sinds kort ook nadrukkelijk meeweegt bij de stierkeuze is voerefficiëntie. 'Voerkosten maken bij ons 60 procent uit van de variabele kosten voor de productie van melk. Als je door het gebruik van stieren met een hoge fokwaarde voor voerefficiëntie een veestapel kunt fokken die 5 procent meer melk uit dezelfde hoeveelheid voer maakt, dan kun je veel geld besparen. De marges op de productie van melk zijn klein, iedere mogelijkheid om die marge een beetje te verbeteren moeten we benutten', vindt Van den Hengel.

Merkerfokwaarden als hulpmiddel

Sinds een aantal jaren laat Van den Hengel van alle kalveren een merkerfokwaarde bepalen. 'Op deze manier krijgen we beter zicht op de genetische aanleg van de dieren', vertelt hij. 'Deze informatie wordt gebruikt voor het maken van de best passende paringen, maar bijvoorbeeld ook om de dieren te selecteren die in aanmerking komen voor inseminatie met gesekst sperma.'

In 2015 werd een melkgebouw gerealiseerd met een carroussel, een wachtruimte en 150 plaatsen voor koeien rondom het kalven

Tien tot vijftien procent van de dieren wordt drachtig gemaakt van een Belgisch-witblauwstier voor de gebruikskruising. ‘We hebben tot nu toe steeds al het jongvee nodig gehad om te kunnen groeien. Bovendien was het vervangingspercentage de laatste jaren hoog’, verklaart Van den Hengel dit relatief beperkte gebruik van vleesstiersperma. ‘Ik wil zeker niet het risico lopen dat ik vaarzen tekort kom. En als ik een keer een koppelje dieren over heb, dan kan ik die ook altijd nog goed verkopen’, legt hij uit. Overigens gaan de kruislingkalveren, net als de holsteinstierkalveren, naar kalverhouders in Nederland.

Zorgen over gestegen kosten

De melk van Milchhof Kötitz wordt vermarkt via een coöperatie die de melk doorlevert aan diverse zuivelverwerkers. Over de maand januari ontving de ondernemer een prijs van 57 euro per 100 liter. Hij verwacht dat daar in februari zomaar 6 tot 8 euro vanaf gaat. ‘Met de goede melkprijs was 2022 financieel een goed jaar’, bevestigt Van den Hengel. ‘Maar dat was ook wel een keer nodig. En ik heb voor de toekomst best wat zorgen over de snel gestegen kosten. Toen we hier in 2005 begonnen, betaalden we 100 euro voor een ton raapzaadschroot. Nu is dat 400 euro. En kostte arbeid destijds zes tot acht euro per uur, nu is dat het dubbele. Je krijgt hier voor het minimumloon van 12 euro echt niemand om te melken’, verklaart hij. ‘En wat dacht je van de duurdere kunstmest, brandstof en machine? Dat hakt er allemaal flink in’, aldus de ondernemer, die ook een groot deel van het landwerk uitvoert in eigen beheer.

Voor de komende jaren heeft Van den Hengel het vizier dan ook gericht op optimaliseren van zijn bedrijf. ‘Er zullen nog wel een paar koeien bijkomen, maar met 2000 koeien zitten de gebouwen vol. Meer koeien gaan we echt niet houden en we zetten in op maximaal koe-comfort, zodat de koeien optimaal kunnen produceren en de beste technische resultaten behalen.’

Dat is niet alleen prettig voor de koeien, het maakt volgens Van den Hengel ook het werk voor de medewerkers leuker. Het maakt het ook makkelijker om personeel aan te trekken en vast te houden. ‘Het werk is gewoon veel leuker als de koeien het goed doen’, stelt hij. Voor toekomstige investeringen denkt de ondernemer eerder aan uitbreiding van de productie van stroom en gas dan aan de productie van nog meer melk. ‘Het draait uiteindelijk om rendement en het is maar de vraag of dat voor de melkveehouderij goed genoeg is. De markt voor stroom en gas zou wel eens veel aantrekkelijker kunnen zijn. Door daarin te investeren zijn we niet meer alleen afhankelijk van de markt voor melk en vlees. Met meerdere sterke takken wordt het bedrijf gewoon minder kwetsbaar.’ |

▲ De koeien worden driemaal daags gemolken in een 60-stands buitenmelker

Extra foto's en video online

Meer fotomateriaal van het bedrijf van Roel en Isabel van den Hengel is te bekijken op de Veeteelt-website. Hier is ook een video te zien waarin Roel van den Hengel vertelt over het bedrijf.

▶ Foto en film op veeteelt.nl